EEN TERUGBLIK OP DE INSPIRATIEDAGEN 2011

SPIRITUALITEIT, EEN ANTWOORD OP DE MAATSCHAPPELIJKE LEEGTE?

ANNEMIE VAN LAEKEN

Op 2 november vertrek ik in de vroege middag richting Torhout. Mijn doel: Groenhove, meer bepaald het diocesaan centrum, waar in opdracht van La Verna de volgende drie dagen diverse sprekers zullen aantonen of en hoe spiritualiteit van betekenis kan zijn voor onze samenleving, waarin het menigeen soms aan zingeving ontbreekt.

Het is fijn dat ik er weer eens een aantal dagen tussenuit kan knijpen om me wat te bezinnen over leven en werk, maar ook om samen met gelijkgestemden – onder wie mijn oudste dochter Annelies – uren van vriendschappelijk, onderhoudend samenzijn door te kunnen brengen.
Wanneer ik na behoorlijk wat zoeken eindelijk mijn bestemming bereik, zijn Leen, die ervoor zal zorgen dat de zaken niet in het honderd lopen, en vriendin Lieve al gearriveerd. We krijgen een rondleiding van een zuster, want dezelfde avond komen al heel wat deelnemers toe die op hun beurt wegwijs zullen worden gemaakt. Wel fijn, mensen onthalen die je niet kent – in korte tijd is het ijs gebroken.

De volgende morgen wordt stevig ingezet door een eminent en gedreven spreker: **Dirk De Schutter**. Hij verdedigt zijn visie op spiritualiteit: het vermogen om dingen te accepteren zoals ze zijn. Een loodzware opdracht vind ik, alles aanvaarden wat op je weg komt…
Om zijn standpunt kracht bij te zetten beroept hij zich op Heidegger en Arendt, twee filosofen van de 20ste eeuw. Heidegger vraagt ruimte voor een andere manier van denken dan de technologische, die ons vervreemdt van de materie, waardoor tegelijk ook het spirituele verengt. Water bestaat vanuit die optiek als formule, mensen zijn nummers. Voor de wetenschapper wordt de waarheid slechts bekomen via objectiviteit en begrijpen we de 'objecten' pas als we er de oorzaak van kennen. Dit begrijpen, vindt Heidegger is niet een 'laten zijn' maar een 'ingrijpen', een naar onze hand zetten. We zijn heel goed geworden in het overwinnen van tijd (reizen per auto, vliegtuig, raket), maar heel slecht in alles wat tijd vraagt (relaties met vrienden, geliefden). Nochtans ligt daarin het meest wezenlijke, meent hij. We kunnen niet meer om met het onvoorspelbare, maar de grootheid van het menselijk bestaan ligt juist in een engagement met een open toekomst, zoals het krijgen van een kind. De enige storende factor in het technologisch bestel is de mens zelf, stelt Heidegger vast. Het systeem wil alles onder controle houden, maar is zelf oncontroleerbaar. Het schakelt de menselijke betrokkenheid uit, creëert de illusie dat we de volmaaktheid kunnen bereiken en ontneemt de mens daarmee zijn levensopdracht: het in het reine komen met het eindige, met het tekort in de wereld.
Heidegger pleit daarom voor een manier van denken die stilstaat, zoekt naar betekenis, zoals die tot uiting komt in poëzie, in mystiek.

Volgens Hannah Arendt is 'handelen', in tegenstelling tot 'werken' de activiteit die juist niet wil ingrijpen en controleren, niet gericht is op het nut, maar zin vindt in zichzelf. Het 'geven' is zo een specifieke activiteit, belangrijk in de opbouw van diepmenselijke relaties. De Engelse uitdrukking 'to give a present' bewaart de diepere betekenis daarvan, omdat een

geschenk immers naar de nabijheid (presence) van de ander verwijst. Aanwezig zijn bij iemand is niet echt iets doen, je kan moeilijk omschrijven wat daar gebeurt. Voor dat soort van handelingen, waarbij je niet weet wat je doet, niet weet waaraan je begint en hoe het afloopt, vraagt Arendt het grootste respect.
De meest fundamentele vorm van geven, vindt ze het 'ver-geven' omdat het een handeling is die de dader losmaakt van zijn daad en waarmee het slachtoffer zichzelf ook van zijn stigma bevrijdt. Vergeven betekent niet automatisch vergeten, want het verleden kan niet ongedaan worden gemaakt; de straf is er een onderdeel van. Maar een dader is meer dan zijn daad en de gedupeerde meer dan een slachtoffer. Arendt, hoewel geen religieus denker, wijst erop dat vergeven in de westerse wereld ingang vond door Jezus van Nazareth.

Na de pauze is er tijd voor een vragenronde. Eén vraag licht ik eruit omwille van de actualiteitswaarde: is het probleem tussen Walen en Vlamingen op te lossen? De spreker denkt van niet, tenminste niet zoals de zaken nu worden aangepakt. Aan politiek doen betekent samen een project op poten zetten, het is meer dan een economische vraagstelling. Hij besluit dat de vrijheid die we hebben om aan politiek te doen (Montesqieu) wordt geïnterpreteerd als vrij zijn om aan politiek te doen.

De middag verloopt in een uitgelaten sfeer. Na de verzorgde maaltijd verkennen enkele vriend(inn)en, mijn dochter en ik het prachtige 'park', bos eigenlijk rondom het gebouw. Het is zonnig en droog weer waardoor de paden nogal toegankelijk zijn. Wanneer we uitwisselen over de spreker, lijkt iedereen ruimschoots tevreden; hij is behalve een goed lesgever, een man die nog 'heilig verontwaardigd' kan zijn.

De tweede lezing die dag wordt verzorgd door **Henk Fransen**, een arts die ons ertoe wil aanzetten ons zelfgenezend vermogen te activeren. Hij stelt dat een dokter de patiënt van buitenaf beter maakt en een immuuncel het lichaam van binnenuit geneest. Om ons een inzicht te geven in de werking van ons immuunsysteem, schreef hij het boek 'Bondgenoot' vanuit het perspectief van een immuuncel. Om dit aanschouwelijk te maken, leren we nu naast de arts, de acteur Henk Fransen kennen: hij kruipt in de huid van 'Bondgenoot' en kwijt zich overtuigend van zijn nieuwe rol.
Aan het eind van zijn lezing legt hij een direct verband tussen de plaats waar iemand kanker krijgt en de negatieve gedachtegang van die persoon. Dit vind ik een nogal verregaande conclusie.
Ik geloof zeker dat zwarte gedachten een mens ziek kunnen maken en ook dat we ons immuunsysteem ondersteunen om te genezen als we oprecht daarin geloven, lief zijn voor onszelf en ons geliefd weten door de ander. Toch heb ik moeite met de visie van de spreker op het waarom van ons ziek worden, waar hij stelt dat dit te maken zou hebben met onze bedoeling op aarde.

's Avonds is het de beurt aan **Ingeborg**, die ons 'uitnodigt om te ontwaken'. Ik verwacht een lange meditatie, maar die komt niet. Ingeborg probeert de zaal aan te voelen en nodigt ons uit met haar mee te zingen, begeleid door een lieve gitariste. Daarnaast heeft ze een stappenplan op papier gezet dat je kan gebruiken als je het niet meer ziet zitten. Het is de kunst je tot op de bodem te durven laten zakken om bevrijd te worden van je angst. Dit is wellicht wat ze bedoelt met 'ontwaken'.

Terwijl we napraten bij een glaasje wijn vernemen we dat Oscar van den Boogaard, die geacht wordt de volgende dag te spreken, niet kan komen omwille van een keelontsteking. Hoe kunnen we dit probleem (letterlijk) te elfder ure nog oplossen? De redding komt uit een onverwachte hoek: de heer Bakx, stichter van de 'School voor Levenskunst' biedt spontaan zijn diensten aan. Hij zal een pleidooi houden voor genuanceerd denken.

De vraag of 'lijden' wel bestaat, wordt het uitgangspunt van de lezing van **Gerbert Bakx**. Net zoals dat het geval is voor liefde, kan je dat niet aantonen. Liefde en lijden bestaan zoals een dans bestaat, zegt hij, voor de mensen die hem dansen. Ze worden aangeleerd, zoals bijvoorbeeld een tango. Als mens hebben we de vrijheid keuzes te maken, lijden is dus niet noodzakelijk. Hiermee verwijst hij naar Eckhart Tolle.
Hoe meer kennis men heeft, hoe meer keuzevrijheid, zegt de spreker. Willen we op een wetenschappelijke manier kennis verwerven, dan doen we dat door te objectiveren. Als we een mens leren kennen, objectiveren we hem door naar hem te kijken. Toch heeft de wetenschappelijke benadering haar grenzen voor wat betreft levensproblemen, zoals depressies.
Het komt eropaan dat je op een andere manier naar het leven kijkt. Wanneer je vervuld bent van de schoonheid van een roos, wil je die ervaring graag delen met anderen, maar je kan die niet in woorden vatten. Wanneer je een roos ervaart, val jij samen met die roos; het leven dat door de roos stroomt, stroomt ook door jou. Dat schept verbondenheid. Dat ervaar je ook met een mens, wanneer je beseft dat het dezelfde stroom van energie is die je met de ander verbindt. Wanneer je getroffen wordt door iets of iemand, word je sprakeloos. Dat moment van stilte moet je cultiveren.
Wanneer je kijkt naar een roos met een blik van 'dat ken ik al', kan je het mysterie niet zien, stelt Bakx vast. Het is een spirituele oefening te 'kijken alsof je niets weet'. Mystici doen het; het is een manier van zijn die naast de wetenschappelijke kan staan. De beweging van de wetenschappelijke benadering naar de mystieke, naar de ervaring van vreugde, is een meditatieve beweging. In onze traditie noemen we ze 'contemplatie': het leren aanschouwen wat er is zonder oordeel. De spreker verwijst hierbij naar Rumi die zei: "Verliefd worden is God zien in de ander." God is een ander woord voor mysterie. Mediteren is een oefening in het ophouden met denken. We leven niet in de realiteit maar met ons beeld van de realiteit dat we in gedachten hebben. Lijden is een tekort aan geluk omdat de mens opgesloten zit in een visie die hem ervan afsluit. Meditatie kan hem daaruit bevrijden. De mystieke blik op de samenleving is deze zien als een roos die zich ontvouwt, besluit de spreker.

Het moet gezegd: het is een kunst om zo gedurende een voormiddag onvoorbereid een publiek toe te spreken. Je moet wel helemaal vervuld zijn van je onderwerp.
Het is natuurlijk een heel positieve manier om in het leven te staan die deze spreker voorstelt en ik weet uit ervaring dat je je in een situatie kan bevinden die je op die meditatieve weg zet. Het is wel een feit dat je gedachten bannen tijdens een meditatie heel moeilijk is, al vind ik dat het betrachten zelf je innerlijke rust al vergroot. Ik vraag me ook af of het werkelijk mogelijk is te ontsnappen aan het (mede)lijden zonder dat je van de wereld vervreemdt. Bovendien kan ik me niet vinden in de stelling dat lijden aangeleerd zou zijn, eerder de wijze waarop je ermee omgaat, denk ik.

Tijdens de middagpauze maken Annelies en ik een wat langere wandeling op het domein. Onderweg komen we kleine groepjes mensen tegen en ook wel eens een enkeling, die wat alleen-zijn zoekt. Het valt me op hoe ongedwongen onze gesprekken zijn; we vinden het fijn bij elkaar maar eisen elkaar niet op.

De middag brengt twee sprekers die het zullen hebben over bezieling in het bedrijfsleven. Rik De Wulf zal ons theoretisch uiteenzetten hoe je die verwerft en Toon Bossuyt zal, als enthousiast ondernemer van Boss Paints, spreken vanuit de praktijk.
De laatste tijd ligt het accent in de bedrijfswereld op 'integraal ondernemen', vertelt **Rik De Wulf.** Men tracht alle belangengroepen erbij te betrekken. Dat geldt ook voor een medewerker die zich aangesproken zal voelen wanneer hij via zijn bedrijf ook een stukje van hemzelf kan realiseren. Het is belangrijk dat iedereen bezield kan worden door wat hij doet en dat dit ook zo blijft.
Rik De Wulf onderscheidt twee levenslijnen: een uiterlijke die betrekking heeft op afkomst, opvoeding, opleiding, … en een innerlijke, die samenhangt met wie we zijn, met ons potentieel, met onze bestemming. Die lijnen hebben te maken met bouwstenen die op elkaar aansluiten. Bij aanvang zoek je je missie, een project dat je vooropstelt en wilt verwezenlijken. Dat doe je met een bepaalde visie, de mentale voorstelling van een toekomstige werkelijkheid waar je naartoe wilt. Met die visie voor ogen moet je je telkens weer afvragen waar je nu staat en wat je wilt, dat zorgt voor creatieve spanning. Onze geest heeft de neiging te realiseren waar we het meest aandacht aan besteden. Cruciaal is: erin te geloven en er dan voor te kiezen. Iets willen, zorgt voor de vonk om aan de gang te gaan. Iets van binnenuit kiezen is de brandstof om resultaat te realiseren.

Toon Bossuyt vertegenwoordigt de derde generatie van het familiebedrijf dat zijn grootvader oprichtte. De bedrijfswaarden, die samen met alle aandeelhouders werden geformuleerd, hebben betrekking op drie factoren: mens, kwaliteit en milieu. Als de medewerkers tevreden zijn, de klant gerespecteerd wordt en persoonlijke service geniet, de CO2-afdruk zo klein mogelijk wordt gehouden, komt er rendement. Het is niet gemakkelijk, zegt Toon, om die zaken tegelijk te realiseren: het vervoer van de producten naar de klanten bijvoorbeeld heeft een zwaar effect op het milieu.
Om de medewerkers gelukkig te maken, probeert hij als werkgever voor hen te zorgen. Zo wordt een deel van de winst apart gehouden voor het personeel onder de vorm van steun voor een sportabonnement, gratis fruit, soep, …
Tussen 3 % en 4 % van de resultatendeelname wordt bovendien verdeeld onder de werknemers. Om hen tot nieuwe inzichten te prikkelen worden ze uitgenodigd de confrontatie aan te gaan met zichzelf. De bedoeling is samen te groeien. Zo leren ze feedback geven en ontvangen. Bovendien worden ze gestimuleerd tot zelfstandigheid en het opnemen van verantwoordelijkheid. Hiervoor krijgen ze tijd en middelen. Kaderleden bijvoorbeeld krijgen de gelegenheid zelf strategische beslissingen te nemen.
Leiding geven kan je vergelijken met opvoeden, vindt Toon Bossuyt. Er worden van een leider dan ook heel wat zachte eigenschappen verwacht, zoals luistervaardigheid. Bovendien moet hij ook zijn eigen falen onder ogen durven zien en toch het vertrouwen behouden om een oplossing te vinden. Zoiets vereist natuurlijk dat je je kwetsbaar opstelt. Toon Bossuyt krijgt elk jaar een rapport van zijn medewerkers, waarin het eventueel negatieve niet wordt verdoezeld. In het bedrijf is er een open communicatie: het personeel krijgt hetzelfde

overzicht van de bedrijfsresultaten als de aandeelhouders. Het devies van de spreker: “Begin met te geven en je zal krijgen.”

Het moet gezegd: het zou voor vele bedrijfsleiders interessant zijn zowel Rik De Wulf als Toon Bossuyt aan het woord te laten. Ik vraag me af hoeveel ondernemers deze idealistische ingesteldheid in het vaandel dragen en ook werkelijk in praktijk brengen. Wanneer ik mijn dochters en andere jonge mensen hoor praten over hun werk, stel ik vast dat er op veel bedrijven niet echt gewerkt wordt aan het verbeteren van de samenwerking en het bezielen van medewerkers. Nochtans weet ik dat werknemers vaak wat willen inboeten op hun inkomen als dat gecompenseerd wordt door blijken van waardering. Ze appreciëren het dat er echt naar hen wordt geluisterd, dat ze gedeelde verantwoordelijkheid krijgen, waardoor ze het gevoel hebben creatief aan de groei van de onderneming te kunnen meewerken, terwijl ze er zelf op vooruitgaan.

’s Avonds begeleidt **Leen De Vuyst** ons bij de 5 ritmes® dans en beweging. Het is totaal nieuw voor mij om mijn eigen ritme te vinden en te volgen in dans. Het is bovendien geleden van toen ik nog studeerde dat ik ongehinderd mij aan iets anders heb gewaagd dan een ‘slow’. Het voelt wat vreemd in het begin en ik denk dat mijn dochter stilletjes zal geglimlacht hebben toen ze haar moeder buiten haar gewone doen zag. Wat er ook van zij, ik had een zeer ontspannende avond en kreeg waarnaar ik verlangde, namelijk dat ik alle spanning van de stresserende werkweken van me af kon laten glijden…

Op de laatste inspiratiedag zal **Petra Speelman** het hebben over de manier waarop spiritualiteit ook in het onderwijs sterker aan bod kan komen. Er is natuurlijk een enorme taak voor onderwijzend personeel weggelegd om leerlingen methodes aan te reiken die hen in contact kunnen brengen met hun specifieke mogelijkheden, om, zoals de spreekster het formuleert ‘hen te helpen uitgroeien tot de mens die ze in hun diepste wezen zijn’. Dit sluit helemaal aan bij wat Rik De Wulf de vorige dag zei.
Een belangrijk facet van spiritualiteit is ‘geopend zijn’ poneert mevrouw Speelman, maar even belangrijk is het je te kunnen afsluiten zodat je bij jezelf kan blijven. Evenwichtig ben je pas als je ook geaard bent, contact hebt met je lichaam. Het is in dat lichaam dat spiritualiteit tenslotte wordt waargenomen, in het lichaam ‘als tempel van de Geest’, zegt ze.

De spreekster heeft in het basisonderwijs gewerkt op een school met grote idealen. Ze wilde daar een stilteplek creëren met de bedoeling stilte en bewustzijn te laten aanvoelen als iets dat iedereen aangaat. Daarom lanceerde ze stilte-educatie met oefeningen en spelletjes, die ze nu ook met ons uitprobeert. Het is de bedoeling dat de zintuigen gebruikt worden als ‘teugel voor de onrustige geest’ om ons te helpen uit ons hoofd te komen. Vreemd, we herontdekken sensaties uit een ver verleden en wat mezelf betreft, ik word er me ook van bewust dat er nog altijd nieuwe zaken bewust te ervaren zijn.

Wat Petra Speelman denkt van medicatie voor ADHD-patiëntjes, vraagt iemand uit het publiek. De spreekster antwoordt hierop heel realistisch dat door het geven van medicatie ouders en kinderen uit een spiraal komen, maar dat medicatie vaak niet nodig is als er anders met het kind wordt omgegaan. ADHD wordt immers heel snel gediagnosticeerd, het woord dekt vele ladingen. Ze gelooft dat het belangrijk is dat het kind vertrouwen krijgt,

zodat het zich niet identificeert met het probleem en dat het gezonde deel van het kind wordt gezien en benoemd.
Het is goed wanneer je als kind met emoties leert omgaan omdat het de emoties zijn die onrust veroorzaken en tegelijk versluieren. Als we een gevoel zoals boosheid wegdrukken, gaat dat een eigen leven leiden.
Er is in ons allen een ingebouwde goedheid, gelooft de spreekster, maar we moeten daaraan herinnerd worden, de lagen van angst moeten eraf.

Met die mooie woorden van vertrouwen wil ik graag mijn verslag van de laatste lezing besluiten. Het is zeker een hart onder de riem voor mensen die in het onderwijs staan. Ik word hierbij herinnerd aan mijn tijd als lerares, aan de moed die je soms nodig hebt om steeds te proberen het positieve in elke leerling te zien, ook al begrijp je soms niets van hun weerspannige gedrag.

Kristin besluit met een dankwoord. Ze heeft de voorbije drie dagen telkens met de gepaste, kernachtige formulering de sprekers ingeleid. Met het grootste gemak, lijkt het. Ik bewonder dat talent, maar ben vooral gelukkig met haar initiatief. Het is duidelijk dat de mensen dankbaar en met vernieuwd enthousiasme naar huis terugkeren.
De middag wordt in schoonheid afgerond met een verfrissende verrassing, aangeboden door Groenhove: een lekker glaasje schuimwijn als aperitief voor een verzorgde maaltijd. Het wordt meteen een toast op de inspiratiedagen van volgend jaar!